

УДК 327.82+327.36 (510)

DOI [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-3\(63\)-14](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-3(63)-14)

Тетяна СЕРГІЄНКО

кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та соціально-гуманітарних дисциплін, Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, проспект Гагаріна, 26, Дніпро, Україна, 49005

ORCID: 0000-0002-4654-9248

Tetiana SERGIENKO

Candidate of Political Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of International Relations and Social and Humanitarian Disciplines, Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, 26 Gagarina Avenue, Dnipro, Ukraine, 49005

ORCID: 0000-0002-4654-9248

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ПОЛІТИКИ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ

FEATURES OF THE MODERN POLICY OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA IN THE INTERNATIONAL ARENA

У статті поведено аналіз останніх досліджень і публікацій стосовно обраної теми та визначено параметри, які впливають на сучасну політику Китаю в системі міжнародних відносин. Актуальність обраної теми обумовлена тим, що система міжнародних відносин Китайської Народної Республіки суттєво зросла і набула нових характеристик, що привертає увагу сучасних дослідників, не лише через впливову роль даної держави у світі в останні десятиліття, а й через її специфіку та особливості. Одним з основних питань модернізації або інноваційного оновлення структур будь-якої держави є співвідношення її місця в цивілізаційному процесі, вибір стратегії і тактики, методів і засобів досягнення цілей та визначення відносин з іншими суб'єктами міжнародних відносин. Нинішня політика Китаю на міжнародній арені визначається викликами, які стоять перед країною, виходячи з цілей, які ставить перед собою Комуністична партія Китаю. Мета статті полягає у виявленні концептуальних основ, які сьогодні є основою сучасної політики Китайської Народної Республіки на міжнародній арені. Завдання дослідження полягає в тому щоб сформулювати уявлення щодо місця і ролі Китайської Народної Республіки в сучасній системі міжнародних відносин. Об'єктом дослідження виступає Китайська Народна Республіка, предметом дослідження – особливості сучасного зовнішньополітичного курсу Китайської Народної Республіки. Методологічна основа дослідження обумовлена особливостями об'єкту та предмету дослідження, його міждисциплінарним характером та доцільністю поєднання засад політичних наук, соціальної філософії та прикладної соціології. Основа дослідження заснована на положеннях класичних та сучасних політичних теорій, що стосуються предмету розгляду, використанні спектру філософських, загальнонаукових і конкретно-наукових методів пізнання, напрацьованих у суспільно орієнтованих науках, які дозволяють всебічно розкрити суть поставленої проблеми. Метод системного аналізу та здатність до критичного мислення дозволили визначити ключові характеристики сучасної політики Китаю на міжнародній арені; метод кластерного аналізу допоміг визначити основні параметри зовнішньополітичного курсу. Також, у дослідженні використовувалися структурно-функціональний, політико-історичний, політико-інституційний і загальнонаукові методи.

Ключові слова: Китайська Народна Республіка, міжнародні відносини, міжнародна арена, зовнішня політика, міжнародне середовище, зовнішньополітична стратегія.

The article analyzes the latest research and publications related to the chosen topic and identifies the parameters that affect China's modern policy in the system of international relations. The relevance of the chosen topic is due to the fact that the system of international relations of the People's Republic of China has grown significantly and acquired new characteristics, which attracts the attention of modern researchers, not only because of the influential role of this state in the world in recent decades, but also because of its specificity and features. One of the main issues of modernization or innovative renewal of the structures of any state is the ratio of its place in the civilization process, the choice of strategy and tactics, methods and means of achieving goals and determining relations with other subjects of international relations. China's current policy in the international arena is determined by the challenges facing the country, based on the goals set by the Chinese Communist Party. The purpose of the article is to identify the conceptual foundations that today are the basis of the modern policy of the People's Republic of China in the international arena. The task of the research is to formulate ideas about the place and role of the People's Republic of China in the modern system of international relations. The object of the study is the People's Republic of China, the subject of the study is the peculiarities of the modern foreign policy course of the People's Republic of China. The methodological basis of the study is determined by the features of the object and subject of the study, its interdisciplinary nature and the expediency of combining the principles of political science, social philosophy and applied sociology. The basis of the study is based on the provisions of classical and modern political

theories relating to the subject of consideration, the use of a spectrum of philosophical, general scientific and specifically scientific methods of cognition, developed in socially oriented sciences, which allow to comprehensively reveal the essence of the problem. The method of system analysis and the ability to think critically made it possible to determine the key characteristics of China's modern policy in the international arena; the method of cluster analysis helped to determine the main parameters of the foreign policy course. Also, the research used structural-functional, political-historical, political-institutional and general scientific methods.

Key words: *People's Republic of China, international relations, international arena, foreign policy, international environment, foreign policy strategy.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Останнє десятиліття ХХ століття увійшло в історію з дуже значними геополітичними змінами. Сучасна міжнародна система стала багаторівневою та багатосторонньою структурою зі збільшенням кількості учасників [9, с. 612]. Так, проголошення Китайської Народної Республіки відбулось 1 жовтня 1949 року і ця подія стала надзвичайно важливою у ХХ столітті, зрештою, сьогодні, в першій половині ХХІ ст. Китайська Народна Республіка входить у трійку світових лідерів і є найрозвиненішою у світі з точки зору як соціальних, економічних так і інноваційних показників. Даний період ознаменувався зростанням геополітичної могутності Китаю в Індо-Тихоокеанському регіоні [3, с. 168]. На думку багатьох дослідників Китай зберігає за собою статус однієї з найсильніших країн світу, саме завдяки особливій формі комуністичного режиму, який збережений в Китайській Народній Республіці до сьогоднішніх днів.

Реалії сьогодення свідчать, що Китай є країною з найбагатшою історичною та культурною спадщиною. Дана держава розташована у Східній і Центральній Азії і є осередком однієї з найдавніших цивілізацій планети. Особливістю розвитку китайської держави є те, що протягом тисячоліть Китай розвивався ізольовано від інших країн, внаслідок чого сформувалася ідеологія, згідно з якою Китай як країна знаходиться в центрі Землі (середня країна), що вплинуло на етноцентричну китайську політику та конфуціанську етику [2, с. 23]. Сьогодні світовий порядок, встановлений західними державами, змінився на більш впевнену позицією на світовій арені, що дозволяє Китаю називатися «регіональною державою» в Східній Азії.

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що система міжнародних відносин Китайської Народної Республіки суттєво зросла і набула нових характеристик, що привертає увагу сучасних дослідників, не лише через впливову роль даної держави у світі в останні десятиліття, а й через її специфіку та особливості. Одним з основних питань модернізації або інноваційного оновлення структур

будь-якої держави є співвідношення її місця в цивілізаційному процесі, вибір стратегії і тактики, методів і засобів досягнення цілей та визначення відносин з іншими суб'єктами міжнародних відносин. Нинішня політика Китаю на міжнародній арені визначається викликами, які стоять перед країною, виходячи з цілей, які ставить перед собою Комуністична партія Китаю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, з яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Різним аспектам цієї проблеми присвячували свої дослідження такі китайські вчені, як: Цзя Цинго, Юань Пен, Тао Венжао, Чен Сюлонг, Цян Лівеї. Щодо вітчизняних дослідників, то можна виокремити наукові праці таких дослідників як: М. Таран, Н. Гаврилова, Л. Кияниця, Д. Левін, С. Герасимчук, Є. Левитська-Доба та ін. Разом з тим, сьогодні вивчення даної проблеми залишається актуальним та потребує активного всеосяжного дослідження основних питань щодо сучасної політики Китайської Народної Республіки на міжнародній арені.

Мета статті полягає у виявленні концептуальних основ, які сьогодні є основою сучасної політики Китайської Народної Республіки на міжнародній арені. **Завдання дослідження** полягає в тому щоб сформулювати уявлення щодо місця і ролі Китайської Народної Республіки в сучасній системі міжнародних відносин.

Об'єктом дослідження виступає Китайська Народна Республіка, **предметом дослідження** – особливості сучасного зовнішньополітичного курсу Китайської Народної Республіки.

Методологічна основа дослідження обумовлена особливостями об'єкту та предмету дослідження, його міждисциплінарним характером та доцільністю поєднання засад політичних наук, соціальної філософії та прикладної соціології. Основа дослідження заснована на положеннях класичних та сучасних політичних теорій, що стосуються предмету розгляду, використанні спектру філософських, загальнонаукових і конкретно-наукових методів пізнання, напрацьованих у суспільно орієнтованих науках, які дозволяють всебічно

розкрити суть поставленої проблеми. Метод системного аналізу та здатність до критичного мислення дозволили визначити ключові характеристики сучасної політики Китаю на міжнародній арені; метод кластерного аналізу допоміг визначити основні параметри зовнішньополітичного курсу. Також, у дослідженні використовувалися структурно-функціональний, політико-історичний, політико-інституційний і загальнонаукові методи.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Ряд дослідників зазначають, що з 1978 р. протягом тривалого часу головною формулою зовнішньої політики Китаю була так звана «формула Ден Сяопіна», яка включала в себе 8 основних ідей: «холоднокровно спостерігати, зміцнювати позиції, впевнено реагувати на зміни, приховувати свої можливості, виграючи час, не привертати до себе уваги, ніколи не ставати лідером, робити конкретні справи» [7, с. 418]. Дана політика була вичікувальною і робила акцент на незначну роль КНР в міжнародних відносинах, а пізніше – на неприпустимість конфронтації з єдиною наддержавою – США.

Посилення ролі Китаю в сучасній міжнародній політиці розглядається китайськими вченими через призму двох аспектів: концепцію розвитку і відносини зі світом.

По-перше, на думку китайських вчених, в міжнародній політиці, яка постійно змінюється, Китай, як найбільша країна, що розвивається, може вирішити свої проблеми лише шляхом власного розвитку. Отже, успішний економічний розвиток і посилення економічної могутності, у свою чергу, сприяли покращенню міжнародного статусу Китаю. Унаслідок цього його роль почала змінюватись від маргінального учасника до керівного менеджера міжнародних процесів [1, с. 153].

По-друге, з точки зору відносин Китаю зі світом, китайські вчені вважають, що його роль поступово змінилась від одностороннього учня до двостороннього інтерактора. З початку заснування КНР до кінця минулого століття основний акцент робився на тому, щоб навчатися у держав світу, вивчати передові методи управління і досвіду. З початку ХХІ ст. закордонні інтереси Китаю розширились, його вплив посилювався, а його відносини зі світом поступово ставали більш інтерактивними [13, с. 39].

Головною метою зовнішньополітичної стратегії Китаю з самого початку її становлення є зміцнення статусу великої держави, яку Китай втратив під час опіумних воєн у середині ХІХ ст. Ця мета залишалася незмін-

ною протягом всієї історії Китаю, змінювалися лише засоби її досягнення: на основі ревізійної стратегії Мао Цзедуна та стратегії інтеграції, керівництво в існуючому Китаю сформулювало основний зовнішньополітичний постулат сучасної зовнішньої політики – мирне співіснування з усіма народами, який базується на доктрині п'яти принципів:

- взаємна повага територіальної цілісності і суверенітету;
- ненапад;
- невтручання у внутрішні справи; рівність і взаємна вигода;
- мирне співіснування [17, с. 5].

Отже, зовнішня політика Китаю визначається принциповими положеннями доктрини Китаю, практикою взаємодії з іншими членами світової спільноти, а також імперативами економічної глобалізації та координації міжнародних зусиль з подолання універсальних загроз людського розвитку. Основна мета зовнішньої політики – захистити незалежність, територіальну цілісність і суверенітет Китаю, створити сприятливе міжнародне середовище для відкритості та модернізаційних реформ, захистити світ і сприяти спільному розвитку. В якості трьох основних зовнішньополітичних цілей шведські вчені Б. Джерден і Л. Хагстром виділяють:

- збереження єдності Китаю при монополії КПК на владу;
- економічний розвиток за допомогою інтеграції в світову економіку;
- мирне посилення Китаю як регіональної держави [16, с. 223].

Отже, зіставлення формулювань зовнішньої політики та практичних кроків дало науковцям підстави характеризувати поведінку Китаю як на глобальному, так і на регіональному рівнях, використовуючи термін «м'яка сила» (soft power).

Концепція «м'якої сили» була сформована у 1990 році Дж. Най в якості нового суб'єкта дискурсу міжнародних відносин у своїй основоположній роботі «Bound to Lead: The Changing Nature of American Power» [19], що згодом отримало розвиток в його книзі 2004 року «Soft Power: The Means to Success in World Politics» [19]. Означена теорія щодо концепції «м'якої сили» у зовнішній політиці Китаю широко використовується в роботах китайських вчених. Як зазначає, Лю Цзайци, «специфіка «м'якої сили» Китаю полягає в тому, що вона спирається на принцип гармонії, який передбачає гармонію у всіх сферах життя – гармонію між людиною і природою в цілому та між людьми й між державами зокрема. Гармонія розглядається в якості

базового принципу сталого та ефективного розвитку для досягнення моральної висоти в міжнародних відносинах. На цьому принципі вибудовується єдність «м'якої сили» і «жорсткої сили» з китайською специфікою як усередині країни, так і за її межами» [6, с. 149].

Також, зазначимо, що сьогодні теоретико-концептуальні формулювання, що стосуються характеру зовнішньої політики у XXI ст., доповнилися ще однією теорією «Пекінського консенсусу». Поняття «Пекінський консенсус» ввів до наукового обігу відомий американський політолог і економіст Джошуа Купер Рамо. У 2004 р. вийшла книга старшого радника інвестиційної компанії «Голдман Сакс» та професора за запрошенням Університету Цінхуа Д. Рамо під назвою «Пекінський консенсус» [20]. В ній «Пекінський консенсус» розглядається як альтернатива «Вашингтонському консенсусу». По суті, це теоретична концепція-зведення комплексної моделі розвитку Китаю. Мета «Пекінського консенсусу» – забезпечення зростання економіки при збереженні незалежності.

Аналітики визнають, що «Пекінський консенсус» орієнтований, по-перше, на інновації, по-друге, на сталий, збалансований і якісний розвиток, а також на соціальну рівність, по-третє, на національне самовизначення. Він надає такого ж значення соціальним змінам, як і економічним. У «Пекінському консенсусі» економіка та управління спрямовані на покращення суспільства. За своєю суттю «Пекінський консенсус» є засобом модернізації країни, який втілюється в створену на основі китайського досвіду економічну модель, яка має такі характеристики:

- провідна роль держави у формуванні та регулюванні ринкових відносин у країні;
- захист і розвиток національного виробництва країни шляхом впровадження технологічних інновацій;
- самовпевненість в власну науку та власні соціокультурні ресурси;
- вихідна точка економіко-соціальна прогрес;
- стрімкий економічний, технологічний і соціальний розвиток в умовах цілеспрямованої і виваженої державної політики є важливим чинником зміцнення суспільного організму країни [11, с. 92].

Таким чином, Пекінський консенсус є засобом модернізації Китайської Народної Республіки, в якій провідну роль відіграє сильна держава, що забезпечує оптимізацію процесу залучення внутрішніх і зовнішніх ресурсів для розвитку країни в умовах глобалізації світової економіки. Завдяки стратегії «Пекінського консенсусу» Китай є впливо-

вим гравцем міжнародних відносин, позиції якого з року в рік зміцнюються. У результаті в Китаї утворилася нова стратегія економічного розвитку, а саме гармонійний цифровий, технологічний розвиток економіки стабільного економічного зростання, гармонійне зростання економіки та екології, національне збереження безпеки та соціальна стабільність, розвиток мережевої економіки як «новий спосіб виробництва».

Зазначимо, що сьогодні країна займає друге місце за номінальним ВВП, поступаючись лише Сполученим Штатам Америки. Також, Китай є постійним членом Ради Безпеки ООН, бере активну участь в заходах по вирішенню гарячих питань в регіонах світу політичним шляхом. Тож, паралельно з економічним зростанням посилюється політична роль Китаю в системі міжнародних відносин та військова могутність держави, чому сприяла добре продумана зовнішньополітична і зовнішньоекономічна стратегія керівництва країни, що виявилось в посиленні ролі Китаю у світовій політиці і світовій економіці, яка була розпочата ще 1990-ті роки та остаточно оформилася в 2000-них роках [8, с. 200]. Щодо економічного розвитку то у Китаї під ним розуміється комплекс структурних змін економічної системи, включаючи економічне зростання, в основі якого якісні економічні складові національної економіки.

Вирішальну роль у сучасній Китайській Народній Республіці, як зазначає В. Воронкова та А. Череп, відіграють «інформація та інтелектуальна праця, високі технології і висококваліфікована робоча сила, які виступають чинником успішності економічного прогресу держави. В той же час збільшується процес світової економічної інтеграції, не зважаючи на зростання протекціонізму в окремих регіонах, збільшуються темпи зростання світової економіки. Стабільне та високе економічне зростання сприяє кардинальному підвищенню рейтингу Китаю у світі і в першій половині XXI ст.» [2, с. 25].

Масштаби сучасної технічної революції призвели до економічних, соціальних і культурних змін у всіх сферах, які навіть неможливо передбачити в майбутньому. Відновлюється не лише економіка, а й освіта, влада, державні установи, охорона здоров'я, транспорт, які рухаються в напрямку цифровізації на основі цифрової революції та численних технологій, які вже сьогодні призвели до нечуваних потужних змін.

При цьому, маючи величезний економічний потенціал, Китай не бере активної участі у гонці озброєнь, не вкладає величезних

коштів у модернізацію та виробництво нової ядерної зброї, щоб наздогнати та випередити Росію, США та інші країни, вважаючи за краще більш мирні засоби реалізації своєї зовнішньої та оборонної політики. Керівництво Китаю через свою ініціативу щодо створення спільноти зі спільною долею людства вигідно відрізняється від інших країн, які по-іншому бачать світовий порядок. На сучасному етапі Китайська Народна Республіка реалізує свою зовнішньополітичну стратегію, виходячи з уявлень про бачення устрою світу, ролі Китаю в сучасних міжнародних відносинах та ролі США в майбутній світовій архітектурі та взаємодії з Вашингтоном як основним конкурентом за світову гегемонію [5, с. 11]. Пекін бачить новий світовий порядок як багатополярний і плюралістичний із зростаючим впливом Китаю в ньому. Пекін підкреслює історичну відповідальність Китайської Народної Республіки на сучасному етапі ризиків змін у міжнародному середовищі та його відносної анархії. Пошуки місця Китаю на сучасній міжнародній арені є актуальною і важливою темою для Пекіна [15].

Тож, зазначимо, що Китай і надалі докладе зусиль для подальшого підвищення свого визнання на міжнародній арені. Пекін йде шляхом прийняття додаткових зобов'язань та внеску у вирішення глобальних проблем (таких як зміна клімату, протидія світовому тероризму, подолання наслідків економічної кризи, спричиненої коронавірусом), наголошуючи на дотриманні принципів міжнародного права (через конструктивну позицію в ООН) та взаємних із державами Заходу «правил гри» у економіці (через співпрацю у рамках СОТ) [4].

Ряд авторів визнають, що керівництво Китайської Народної Республіки поєднуючи установки на уникнення конфліктів, сприяння

формуванню багатополярного світу з динамічним зростанням політичного, економічного та військового потенціалу країни, перетворюють Китай на світову наддержаву. І цей процес на їх думку є неминучим [12, с. 110].

Гегемон, який налаштований на співробітництво, використовує економічний вплив для розвитку відносин із малими державами. Зокрема, для досягнення швидких результатів у політичних переговорах такий вид держави максимально використовує фактор стимулювання, більше схильний не до диктату сили, а до, нехай і асиметричного, проте розподілу влади. Пекін розглядає економічне зростання як ключ до досягнення «комплексної державної потужності» і не покладається цілком на військовий інструмент задля посилення своєї безпеки [14, с. 87].

Висновки. Підводячи підсумок даного дослідження зазначимо, що посилення міжнародної економічної і політичної конкурентоспроможності Китаю безпосередньо впливає на підвищення його активності в глобальному і регіональному масштабі. З огляду на це, сьогодні активізація зовнішньополітичних дій Китаю визначена, перш за все, завданнями внутрішнього розвитку країни. У відносинах з основними світовими центрами керівництво Китаю вважає за краще зберігати стабільні відносини, і уникати відкритої конфронтації, одночасно відстоюючи позиції з принципових для себе питань. На регіональному рівні і в стосунках з країнами, що розвиваються Китай прагне заручитися довірою для створення стабільної і передбачуваної обстановки, в якій Пекін міг би просувати свої інтереси.

Таким чином, економічне зростання, демографічні показники, військова міць і геополітичні успіхи роблять Китай ключовим актором в Східній Азії, а за окремими показниками найголовнішим.

Література:

1. Байгалі Трансформація ролі Китаю в сучасній міжнародній політиці в оцінках китайських вчених. *Китайська цивілізація: традиції та сучасність: матеріали міжнародної наукової конференції, 24 листопада 2021 р.* Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 153–155.
2. Воронкова В.Г., Череп А.В. Місце і роль конфуціанства у становленні китайського національного менталітету та економічного розвитку *Китайська цивілізація: традиції та сучасність: матеріали міжнародної наукової конференції, 24 листопада 2021 р.* Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 23–27.
3. Дмитрашко С. А., Тимошенко О. С. Оборонна доктрина КНР: порівняльний аналіз «білих книг з національної оборони» Китаю. *Китайська цивілізація: традиції та сучасність: матеріали міжнародної наукової конференції, 24 листопада 2021 р.* Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 168–171.
4. Китай: сценарії і тренди 2021. URL: http://prismua.org/trends2021_china/ (дата звернення: 22.08.2022).
5. Левитська-Доба Є. О. Політика США та КНР в Азійсько-Тихоокеанському регіоні: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04 / Левитська-Доба Євгенія Олегівна; Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці, 2021. 18 с.
6. Лю Цзайци «Мягкая сила» в стратегии развития Китая. *Полис*, 2009. № 4. С. 149–155.

7. Мамонов М. В. Система внешнеполитических приоритетов современного Китая. *Современная мировая политика: Прикладной анализ* / отв. ред. А.Д. Богатуров. М. : Аспект Пресс, 2009. С. 418.
8. Сергієнко Т. І. Ключові характеристики зовнішньополітичних цілей Китаю на сучасному етапі. *Китайська цивілізація: традиції та сучасність: матеріали міжнародної наукової конференції*, 24 листопада 2021 р. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 198–200.
9. Сергієнко Т. І. Концептуальні основи міжнародних відносин. *Інноваційні рішення в економіці, бізнесі, суспільних комунікаціях та міжнародних відносинах : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет конференції*. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2021. С. 612–614.
10. Сергієнко Т. І. Світовий досвід взаємодії держави та громадянського суспільства. *Тиждень науки-2022*. Тези доповідей науково-практичної конференції, Запоріжжя, 18–22 квітня 2022 р. [Електронний ресурс] / редкол.: В. В. Наумик (відпов. ред.) Електрон. дані. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2022. С. 1598–1601.
11. Скворець В. О. Моделі трансформації суспільства: вашингтонський і пекінський консенсус. *Культурологічний вісник*. 2016. Вип. 35(1). С. 92–102.
12. Таран М. А. Регіональні виміри та глобальна проекція «м'якої сил»: зовнішня політика Китаю на початку ХХІ ст. *Суспільно-політичні трансформації в країнах Сходу на сучасному етапі. Колективна монографія*. К.: Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, 2012. С. 108–121.
13. Чжоу Хайбо, Го Сяоцин. Міжнародна політика і еволюція концепції розвитку Китаю: перспективи взаємодії між внутрішньою і міжнародною політикою]. *Журнал партійної школи муніципального комітету Чанчуня*. 2018. Вип.5. URL: <https://kns.cnki.net> [китай] (дата звернення: 21.08.2022).
14. Castro R. Exploring the Prospect of China's Peaceful Emergence in East Asia. *Asian Affairs*, 2006. №2. P. 86–92.
15. Honggang W. Strategic Game. China-US Focus. URL: <https://www.chinausfocus.com/foreign-policy/astrategic-game> (accessed 21.08.2022).
16. Jerden B., Hangstrom L. Rethinking Japan's China Policy: Japan as an Accommodator in the Rise of China, 1978–2011. *Journal of East Asian Studies*. 2012. №12. P. 223.
17. Lanteigne M. China's Foreign Policy: An Introduction, Revised and Updated 2nd edition (London and New York : Routledge), 2013. P. 5.
18. Nye J. S. Bound to lead: the changing nature of American power. New York, 1990. URL: <http://www.kropfpolisci.com/exceptionalism.nye.pdf> (accessed 22.08.2022).
19. Nye J. S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. New York, Oxford, 2004. URL: https://www.academia.edu/28699788/Soft_Power_the_Means_to_Success_in_World_Politics_Joseph_S_Nye_Jr (accessed 22.08.2022).
20. Ramo 2004 Ramo J. Beijing Consensus. London, 2004. URL: https://www.files.ethz.ch/isn/23013/Beijing_Consensus.pdf (accessed 22.08.2022).

References:

1. Bayhali (2021), «Transformatsiya roli Kytayu v suchasnyi mizhnarodnyi polityty v otsinkakh kytays'kykh vchenykh», *Kytays'ka tsyvilizatsiya: tradytsiyi ta suchasnist': materialy mizhnarodnoyi naukovoï konferentsiyi*, 24 lystopada 2021 r. Kyiv: Vydavnychyy dim «Hel'vetyka», pp. 153–155. [in Ukrainian].
2. Voronkova V.H. and Cherep A.V. (2021), «Mistse i rol' konfutsianstva u stanovlenni kytays'koho natsional'noho mentalitetu ta ekonomichnoho rozvytku», *Kytays'ka tsyvilizatsiya: tradytsiyi ta suchasnist': materialy mizhnarodnoyi naukovoï konferentsiyi*, 24 lystopada 2021 r. Kyiv: Vydavnychyy dim «Hel'vetyka», pp. 23–27. [in Ukrainian].
3. Dmytrashko S. A. and Tymoshenko O. S. (2021), «Oboronna doktryna KNR: porivnyal'nyy analiz «bilykh knykh z natsional'noyi oborony» Kytayu», *Kytays'ka tsyvilizatsiya: tradytsiyi ta suchasnist': materialy mizhnarodnoyi naukovoï konferentsiyi*, 24 lystopada 2021 r. Kyiv: Vydavnychyy dim «Hel'vetyka», pp. 168–171. [in Ukrainian].
4. Kytay: stsenariyi i trendy 2021. URL: http://prismua.org/trends2021_china/ (data zvernennya: 22.08.2022). [in Ukrainian].
5. Levyt's'ka-Doba YE. O. (2021), Polityka SSHA ta KNR v Aziys'ko-Tykhookeans'komu rehioni : avtoref. dys. ... kand. polit. nauk: 23.00.04 / Levyt's'ka-Doba Yevheniya Olehivna; Chernivets. nats. un-t im. Yuriya Fed'kovycha. Chernivtsi, 18 s. [in Ukrainian].
6. Lyu TSzaytsi (2009) «Myagkaya sila» v strategii razvitiya Kitaya. *Polis*, №4. pp. 149–155. [in Russian].
7. Mamonov M.V. (2009), Sistema vneshnepoliticheskikh prioritetov sovremennogo Kitaya. *Sovremennaya mirovaya politika: Prikladnoy analiz /Otv. red. A.D. Bogaturov. M. : Aspekt Press, p. 418. [in Russian].*
8. Serhiyenko T.I. (2021), «Klyuchovi kharakterystyky zovnishn'opolitychnykh tsiley Kytayu na suchasnomu etapi», *Kytays'ka tsyvilizatsiya: tradytsiyi ta suchasnist': materialy mizhnarodnoyi naukovoï konferentsiyi*, 24 lystopada 2021 r. Kyiv: Vydavnychyy dim «Hel'vetyka», pp. 198–200. [in Ukrainian].
9. Serhiyenko T.I. (2021), «Kontseptual'ni osnovy mizhnarodnykh vidnosyn», *Innovatsiyini rishennya v ekonomitsi, biznesi, suspil'nykh komunikatsiyakh ta mizhnarodnykh vidnosynakh: materialy Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi internet konferentsiyi*. Dnipro: Universytet mytnoyi spravy ta finansiv, pp. 612–614. [in Ukrainian].
10. Serhiyenko T.I. (2022), «Svitovyy dosvid vzayemodiyi derzhavy ta hromadyans'koho suspil'stva», *Tyzhden' nauky-2022*. Tezy dopovidey naukovo-praktychnoyi konferentsiyi, Zaporizhzhya, 18–22 kvitnya 2022 r.

- [Elektronnyy resurs] / Redkol.: V. V. Naumyk (vidpov. red.) Elektron. dani. Zaporizhzhya: NU «Zaporiz'ka politekhnik», pp. 1598–1601. [in Ukrainian].
11. Skvoretz' V.O. (2016), «Modeli transformatsiyi suspil'stva: vashynhtons'kyu i pekins'kyu consensus», *Kul'turolohichnyy visnyk*, № 35(1), pp. 92–102. [in Ukrainian].
12. Taran M. A. (2012), «Rehional'ni vymiry ta hlobal'na proektsiya «m"yakoyi syl»: zovnishnya polityka Kytayu na pochatku XXI st., *Suspil'no-politychni transformatsiyi v krayinakh Skhodu na suchasnomu etapi. Kolektyvna monohrafiya*. K.: Instytut skhodoznavstva im. A. YU. Kryms'koho NAN Ukrainy, pp. 108–121. [in Ukrainian].
13. Chzhou Khaybo and Ho Syaotsyn (2018), «Mizhnarodna polityka i evolyutsiya kontseptsiyi rozvytku Kytayu: perspektyvy vzayemodiyi mizh vnutrishn'oyu i mizhnarodnoyu politykoyu». *Zhurnal partyynoi shkoly munitsypal'noho*, komitetu Chanchunya. №5. URL: <https://kns.cnki.net> [kytay] (data zvernennya: 21.08.2022). [in Ukrainian].
14. Castro R. (2006), «Exploring the Prospect of China's Peaceful Emergence in East Asia», *Asian Affairs*, № 2, pp. 86–92.
15. Honggang W. Strategic Game. China-US Focus. URL: <https://www.chinausfocus.com/foreign-policy/astrategic-game> (accessed 21.08.2022).
16. Jerden B. and Hangstrom L. (2012), «Rethinking Japan's China Policy: Japan as an Accommodator in the Rise of China, 1978-2011», *Journal of East Asian Studies*, № 12, p. 223.
17. Lanteigne M. (2014), *China's Foreign Policy: An Introduction, Revised and Updated 2nd edition* (London and New York : Routledge), p. 5.
18. Nye J. S. (1990), *Bound to lead: the changing nature of American power*, New York. URL: <http://www.kropfpolisci.com/exceptionalism.nye.pdf> (accessed 22.08.2022).
19. Nye J. S. (2004), *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York, Oxford. URL: https://www.academia.edu/28699788/Soft_Power_the_Means_to_Success_in_World_Politics_Joseph_S_Nye_Jr (accessed 22.08.2022).
20. Ramo J. (2004), *Beijing Consensus*, London. URL: https://www.files.ethz.ch/isn/23013/Beijing_Consensus.pdf (accessed 22.08.2022).